

Egy kortárs festőművész éthosza

Horváth Dániel *Rengeteg* című sorozatáról és festészetéről röviden

■ Az elmúlt pár évben a társadalmi szisztémába, de legalábbis annak kontrolljába és megváltoztathatóságába vetett hit elvesztéséhez (is) köthetően a romantika iránti érdeklődés újjáéledése figyelhető meg a kortárs festészetben. Újra fontossá vált a művészek számára az őket körülvevő környezetre történő személyes válaszadás: a jelenből való elvágódás magánmitológiákat hív életre. Ezek létrejöttével azonban – hiába tűnnek ismerős vízióknak – a valóságból vett elemek újradefiniálása következtében idegen és rejtélyes világok születnek. Kialakulóban van egy új allegória rendszer, amely mélyebb kulturális összefüggésbe helyezi a saját koráról véleményt formáló mű mondanivalóját. Ezekben az allegorikusnak mondható művekben olyan konvencionális jeleket találhatunk, melyek olvasatait több kulturális kód ismeretét is feltételezik. Nem egyszerű absztrakcióról van itt szó: számtalan műben találkozunk azzal a többrétegű kombinációs folyamattal, melynek során az ábrázolt lényege és alapelve (princípiuma) a mű esztétikai struktúrájában fel- és átértékelődik.

Ez a szemlélet figyelhető meg az eddig is sűrű allegória rendszerrel dolgozó, harmincas éveiben járó festő, HORVÁTH DÁNIEL legutóbbi munkáiban is, amelyekben a műveiben korábban is fel-felbukkanó erdőmetaforát járja alaposabban körül. Legújabb festményei a redukált színkezelés miatt olyan hatást keltenek, mintha késő esti napszakokban ábrázolnának erdőrészeleteket és különböző

HORVÁTH DÁNIEL
Rengeteg I., 2010, 140 x 200 cm, olaj, vászon

erdei állatokat: tűz körül fekvő szarvasok, autó fénycsóvjától megriadt őzek és meglóduló vadnyulak motívuma vonul végig a képeken. A fény sok esetben a kép terén kívülről érkezik, így az ábrázolt világ nemcsak a vakrámaig tart, hanem azon túl is sejtelmesen szétárad. Horváth képeinek időn kívüliségét a festésmód adja: ennek révén rendeződnek, egy belső logikának engedelmessé, álomtájjá. Ösztönös választásai, kísérletező megoldásai nemcsak a hagyományos festészet újszerű anyagokkal való megújításai, hanem társadalomkritikus vonatkozásai miatt is figyelemreméltóak. Általánosságban az egyén társadalmi beágyazottsága, az „Én” különböző helyzetei, lehetőségei foglalkoztatják, miközben most tárgyalt képei a romantikus allegorikus erdőélményt is felidéznek. Az erdőesztétika hatalmas irodalmában Tacitus *Germániájától* Jacob a Grimm-testvérek meséin és Felix Salten *Bambiján* át E. T. A. Hoffmann műveiig számtalan fontos erdőmetaforával találkozhatunk. Az ember természethez fűződő – legjobban talán „vegetatívként” jellemezhető – viszonya a természettudományok felvirágzásával fokozatosan alakult át, s vált a romantikával a lélek, a szabadság, az elvágódás átvitt értelmű terepévé. Az erdőérzésben, az erdőélményben bekövetkezett változás, nem meglepő módon, az olyan urbánus romantikusok panteisztikus fantazmagóriáinak is köszönhető, mint amilyen Horváth Dániel is. *Rengeteg* számomra leginkább a hasonló című filozófiai művel, Heidegger *Holzwege*-jével rokon, amelyben a lét titokzatos erdőhöz hasonlít, az erdőt keresztül-kasul szabdaló ösvények pedig a különböző filozófiai iskolák. Az ösvények más-más kezdőpontokról indulnak, és más-más mélységekben vesznek el az erdő áthatolhatatlan belsejében. Megismerhetünk ugyan az erdőből valamit az ösvényeken való barangolás során, de az erdő egésze, a lét misztériuma rejtve marad előttünk. A sorozat két fontos képe, a *Rengeteg I-II.* (2010), éppen ezt a megismerési folyamatot igyekeznek egyszer a kereső, másszor pedig az egészen kívül helyezkedő néző helyzetéből bemutatni. Ez nemcsak a rámutatás pozíciója: Horváth lehetséges kiutakat ajánl fel a jelenből egy másfajta talán boldogabb, talán erkölcsösebb, talán szabadabb, mindenesetre nagyobb bizalmat keltőbb tér-időbe. A képek perspektívája is ezt igazolja, amennyiben a festő és a befogadó pozíciója, valamint az ábrázolt táj egy síkban van. Beléphetünk a kép terébe morzsákat szórva magunk után az ösvényen, de a Grimm-mese tanulsága nem marad el: a madarak úgyis felcspi-pegetik a nyomvonalat, és elveszünk, de hát titkon nyilván azt is akartuk, hogy így történjen. Új alkotásai festészeti vitalitása, felszabadulva a korábbi munkák részletező megoldásai alól, felerősödött: lazúros és könnyed anyaghasználat jellemzi őket, miközben az absztrakció és a

HORVÁTH DÁNIEL
Felhőkarcoló, 2009, 140 x 110 cm, olaj, vászon

HORVÁTH DÁNIEL
Cím nélkül, 2010, 110 x 140 cm, vegyes technika, vászon

reprezentáció szétfeszítik a képeket. A talált fotográfiák és a személyes emlékek közötti keresgélés valósága helyett egy szimbolista birodalomba vezetnek, s ez a fajta elvagyódás, véleményem szerint, a valóság tagadásaként fogható fel. Horváth fogalmazásmódja nemcsak azért közvetett, mert – leegyszerűsítve – a festményeken megjelenő reprezentáció a világ dolgait festett képekké átalakító művelet volna, mely ábrázoló gesztus már önmagában egy személyes látásmódon átfolytatott közvetett reprezentációja a környezetnek, hanem mert festészeti magatartásmódjában valóság és illúzió álomszerű keveredésének inkább valóságtagadónak látszó, idealista típusa tűnik fel. A belső lelki jelenségeket, víziókat és az emberi világ áttételes ábrázolását tekinti kiindulópontjának, ahol nem az objektív leképezés, hanem a szubjektív szemlélet kerül előtérbe. Munkái tartalmi és formai megjelenítését kontrasztok sorával gazdagítja, így például az ábrázoltak aránya úgy változik, ahogy az illúzió és a valóság szeletek váltják egymást a kép kompozíciós síkján belül. Így bukkanhat fel az erdei tisztáson egy, az ábrázolt erdőhöz képest igen aprócska, óriási „vallató” reflektoroktól megvilágított ház (*Nőj!*, 2009), tévedhet el az erdőben a fák mellett eltörpülő felhőkarcoló (*Felhőkarcoló*, 2009), vagy magasodhat az ég felé törekvő létra (*imago mundi*) fölé egy monumentális, két lábra állt tigris (*Cím nélkül*, 2010). A környezetre és a tárgyi világra való visszautalás szubverzív módja ellenére – vagy éppen ennek köszönhetően – a festő képi világa összetéveszthetetlenül mai és egyedi.

Horváth legkézenfekvőbb festészeti előképe – filozófiáját tekintve – Peter Doig, míg technikájában leginkább Sigmar Polkehoz tudnám hasonlítani. Mivel azonban festészeti magatartása mindkettőjükénél könnyörtelenebbül analitikus, a legszívesebben mégiscsak David Lynch és Michel Gondry fimjeivel állítanám párhuzamba narratív festményeit. Hogy az erdő helyett egy kék doboz, vagy álmaink kebeleznék be minket, szinte mindegy, hiszen ugyanolyan megmagyarázhatatlan és szürreális dolgok történnek felszakadt szövegeik mögött. Épp ezen a ponton válhat világossá számunkra Horváth festészetének komplex olvasata: képei rejtélyes hangulatuk következtében értelmezhetők melankolikus, szürreális, romantikus, szubjektív idealista szempontból is, de a horrorisztikus borzongás archetipikus élménye is hatalmába keríthet bennünket egyes helyszínei láttán.

Horváth allegorikus művészete – a nyelvhez és az íráshoz hasonlóan – igen kifejező: úgy bír saját korának közönsége számára jelentéshordozó szereppel, hogy közben melankolikus töredékességük, sötétbe vesző sejtelmességük, érzéketlenül utaló érzékiségük képes örök érvényű jelentésekkel telíteni képeit.